

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

44

שיחה ממרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א • פרשת תצוה - זכור תשע"ב

ועוד דבר ממה שידוע לי, שפעם עשו בישיבה הצגה לשמחת פורים, והשתמשו עם מישהו שממנו עשו את שמחת הפורים, ואמנם לא הייתה שם הלבנת פנים או נקמה, אבל שמחת הפורים הייתה על חשבוננו של אחד שעשו ממנו ליצנות, וסיפר לי אחר כך אחד מהמשתתפים בזה, כי עד אותו פורים היה שקוע בתורה ולמד טוב מאד, ומאז אותו פורים הוא לא מצליח לחזור לעצמו, ואמנם הוא ממשיך ללמוד, אבל הדבקות בתורה כבר אינה כמו שהייתה פעם.

ומעשה שהיה בפורים, בבחור שעשה איזה שמחת פורים וליצנות ממישהו, כמו שהיה פעם 'פורים רב', וגם זה לא היה לשון הרע או נקמה, רק עשה חיקוי והציג את עצמו באותה צורה כמו האדם ההוא, שעשה את הפנים כמוהו ודיבר כמו שהוא מדבר, סתם דברים בטלים, ההוא היה מדבר דברים רציניים, אבל אותו בחור חיקה אותו ודיבר דברים לא רציניים, וסופו היה שנפטר בגיל צעיר.

ושמעתי פעם ממרן הגר"ד פוברסקי זצ"ל שסיפר על אחד שהייתה לו אשה ולקתה בנפשה, והיה מתבייש ללכת איתה ברחוב, כי הייתה עושה דברים שאדם נורמאלי אינו עושה, ומפני הבושה גירש אותה, והלך ועשה שידוך עם אשה אחרת, והסוף היה שאשתו השנייה נפטרה, וגם הילדים שהיו לו ממנה מתו בחייו, והוא עצמו נפטר בגיל צעיר מהתקף לב, ומת עריירי בלא להשאיר זכר, והסביר רבי דוד כי הפגיעה שבין אדם לחברו היא גרמה לזה.

ועוד סיפר הגר"ד על תלמיד חכם גדול, שהיה מהמצוינים שבישיבות בחוף לארץ, והציעו לו שידוך מיוחד מאד מארץ הקודש, והתארס, ונדע לו אחר כך כי המאורסת הייתה מאושפזת עם מחלת נפש, וביטל את השידוך כי זהו מקח טעות, והלך ועשה שידוך אחר עם בת גדולים מחוף לארץ, והסוף היה שנפטר בשואה ולא השאיר זכר, ואמר רבי דוד כי זה הסיבה, למרות שהיה מקח טעות, הרי יש כאן הלבנת פנים, ופגיעה שבין אדם לחברו היא דבר חמור מאד, ואם היה עושה את השידוך עם הראשונה היה נשאר בארץ וניצל.

ומאידך יש סיפור אחר בבחור שלמד בישיבה לפני שנים רבות ולקה בנפשו, והיה מאושפז במשך זמן ממושך, ולאחר כמה חודשים הבריא ועשה שידוך טוב עם משפחה שלא ידעו על כך, והיה אחד שהיה שונא של אבי הבת, וביום החתונה הגיע אליו וסיפר לו כי החתן המיועד היה מאושפז במשך כמה חודשים, ואבי הבת שמע את הדברים והחליט שלא לעשות הלבנת פנים, ועשו את החתונה כרגיל בלי שסיפר לבתו כלום, והסוף היה שהחתן היה בריא כל השנים, וראו מהם דורות ישרים ותלמידי חכמים, בזכות הזהירות שבין אדם לחברו.

וראיתי בספר לקט רשימות מהמשגיח בליקווד הגה"צ רבי נתן מאיר וייכטפוגעל זצ"ל, שם כתב תלמידו את הדברים שהיה מדבר, וכיצד היה מתנהג בפורים, איזה זכויות זוכים בפורים וגם בכל השנה בזכות שאדם נזהר מפגיעה באחרים, כמה זוכים! איזה זכויות בעולם הזה ובעולם הבא, אשריך בעולם הזה, על ידי הזהירות שבין אדם לחברו.

חז"ל תיקנו את יום הפורים למשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים, כדי להרבות באהבה ורעות, שיהיה חברות וידידות בין איש לרעהו, וכבר הזכרנו את מה שאמרו חז"ל (ברכות יב, א) שמשמר היוצא בבית המקדש היה מברך את המשמר הנכנס "מי ששיכן את שמו בבית הזה הוא ישכין ביניכם אהבה ואחוה ושלוש ורעות", בבית המקדש היו משמרות המתחלפות בכל שבוע, וכשהיו נכנסים לעסוק בעבודת הקרבנות, היו מברכים אותם שיהיה ביניהם אהבה ואחוה ושלוש ורעות.

והיינו ארבע דרגות של אהבה, 'אהבה' היא אהבה רגילה שלב, 'אחוה' היא אהבה יותר גדולה כמו אהבה של אחים, 'שלוש' זהו דבר נוסף על אהבה ואחוה, כי הרבה פעמים יש קטנות גם בין אחים, ויש סכסוכים מחמת חשבונות בתוך המשפחה, 'ורעות' כי יכול להיות שיש שלום אבל אין רעות וידידות, וכמו שני שכנים שאין להם קשר זה עם זה, וכשנפגשים אומרים שלום, אך אין שיחה משותפת והתחברות ביניהם.

נדבר על ענייני פורים, מה זה פורים? כיצד צריכים להתנהג בפורים? מה פורים מחייב אותנו?

ראשית, פורים זהו זמן שהיה קבלת התורה מאהבה, וכמו שאמרו חז"ל (שבת פח, א) הדור קבלוה בימי אחרוש דכתיב קיימו וקיבלו היהודים קיימו מה שקיבלו כבר, מפני שקודם בהר סיני כפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם, והיינו כמו שביאר המהר"ל שזו הייתה כפייה שכלית, שהבינו שהתורה היא החיים, והאושר הכי גדול בעולם זה התורה.

אבל בפורים חזרו וקיבלו את התורה מאהבה, בלי שום חשבונות רק מאהבת השם, וכמו שהאמא אוהבת את הילד, שאין לה שום חשבונות בזה, והיא אוהבת אותו ונותנת לו כל מה שהוא צריך, ועושה כל מה שמשמח אותו, כדי שהילד יהיה שמח ומרוצה, ולדרגה זו הגיעו כלל ישראל בימי הפורים, שקיבלו את התורה מתוך אהבת השם, בלי שום חשבונות אחרים.

וכיון שפורים הוא זמן של קבלת התורה מאהבה, הרי ידוע ומפורש בספרים כי בכל שנה ושנה חוזרת ההשפעה שהייתה מן השמים באותו הזמן, ומאחר שבימי הפורים זכו לדרגה כזאת של קבלת התורה מאהבה, אם כן זהו זמן שמשוגל לתורה מאהבה, והרי זה מחייב אותנו ללמוד ולהתחזק באהבת התורה.

וברוך השם יש הרבה ישיבות ומקומות התורה שקובעים סדרי לימוד בימי הפורים, וכמדומני שראיתי מובא שגם בישיבה בליקווד יש סדרי לימוד קבועים בפורים, ורואים כי אלו ששומרים על סדרים של תורה בפורים, זוכים אחר כך להצלחה מיוחדת במשך כל ימות השנה, בזכות התורה שלומדים בפורים.

ידוע בשם האר"י ז"ל, ומקורו מדברי הזוהר הקדוש (תיקוני זוהר נז, ב) שיום הכיפורים הוא כפורים, והיינו כי פורים זה דבר פשוט שאפשר לזכות בו לזכויות עצומות, וחיידו כי גם יום הכיפורים הוא כמו פורים, וגם ביום כיפור אפשר לזכות למה שזוכים בפורים, אבל יותר פשוט שאפשר לזכות בפורים, זהו העניין של תורה מאהבה.

והנה אמרו חז"ל (מגילה ז, ב) "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", אבל צריכים לדעת כיצד מקיימים זאת, מפני שלא ראינו אף פעם לגדולי ישראל שישתכרו בפורים, החפץ חיים, החזון איש, לא היה אצלם דבר כזה, גדולי ישראל מהדור שלפנינו וגם בדורנו לא היו משתכרים בפורים, כי לא זוהי התכלית של פורים.

וכבר כתב הרמ"א (או"ח תרצה, ב) להלכה: "יש אומרים שאין צריך להשתכר כל כך אלא ישתה יותר מלימודו ויישן, ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי", והמשנה ברורה שם הביא מהפרי מגדים שכתב על זה "וכן ראוי לעשות", זוהי הדרך לקיים עד דלא ידע בצורה מהודרת שמתאימה לתלמידי חכמים.

אבל יש בעיה שקיימת בפורים, שיש הרבה שעושים חשבונות בין אדם לחברו, ולפעמים יש לאדם כעס על מישהו שציער אותו, או שרצה לצער אותו ולא הצליח, ויש לו כעס וקפיידא עליו, ומה עושים? בפורים יש כאלה שעושים ליצנות קצת, וחושבים שבצורה הזאת יקבל הלה את מה שמגיע לו, ואפילו שיש איסור "לא תיקום", בפורים מורים היתר בזה.

ויש כמה עובדות בזה, על חומר העניין של פגיעה בין אדם לחברו.

מעשה שהיה בתחילת ימי הישיבה, לפני יותר משישים שנה, בבחור שהייתה לו קפיידא על אחד שרצה להזיק בשידוכים למישהו מהמשפחה שלו, ואמנם הלה לא הצליח והשידוך יצא לפועל ונהיה שידוך טוב מאד, אבל בלבו נשאר כעס וקפיידא עליו, וחפיש דרך כיצד להתנקם בו. וכשהגיעו ימי הפורים, יש כאלה שהיו עושים כתבות של ליצנות בחדר האוכל, וגם הוא כתב כתבה של ליצנות, ולמרות שלא הזכיר בפירוש את שמו של אותו אחד, היה מובן מאילו למי הוא מתכוון, וכולם הבינו שהוא מתכוון ללעוג לו, והסוף היה שסבל במשך חייו מצער גידול בניס משונה מאד.

ונסוח הברכה הוא שיהיה "ביניים" אהבה ואחוה ושלוש ורעות, והפירוש בזה כמו שיש מפרשים מה שאמרו חז"ל (אבות ג, ב) "שנים שיושבים ואין ביניהם דברי תורה הרי זה מושב לצים", ויש להבין מהו הלשון שאין "ביניהם" דברי תורה, ומדוע לא אמרו שנים שיושבים ואינם עוסקים בתורה? והביאור בזה כי אפילו אם שניהם לומדים ועוסקים בתורה, אבל צריך גם שיהיה "ביניהם" דברי תורה, תספר לו מה שאתה לומד, ותשאל אותו מה הוא לומד, תגיד לו מה שקשה לך, והוא יגיד לך מה שקשה לו, זה נקרא שיש דברי תורה ורעות "ביניהם".

ולכן תיקנו בפורים משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים, כדי להרבות באהבה ואחוה ושלוש ורעות, וגם המשתה הוא לתכלית זו, כי המשתה נותן מצב רוח טוב, ועל ידי זה מתחזקת אהבת הבריות, אני זוכר גם מימי ילדותי ברוסיה, כשהגויים היו שותים 'וודקה', היה מתעורר אצלם מצב רוח טוב להיטיב עם אחרים, זהו העניין של משתה, שעל ידי זה יש מצב רוח טוב, ויש יותר אהבת הבריות.

ולמדנו כי העניין של פורים הוא להתחזק באהבת הבריות ובלמוד התורה, ואפשר לקיים את השמחה והמשתה יחד עם לימוד התורה, יש ישיבות שקבעו סדרים של תורה בליל פורים, ולאחר מכן יש מסיבה ושמחת פורים, וראוי גם ביום הפורים לקבוע זמנים ללימוד התורה, ויש הרבה שהיו עוסקים בתורה בפורים, ובזכות זה ראו הצלחה שאין לשער.

אשרינו שאנחנו יודעים מה זה פורים, ואנחנו רוצים להיות בפורים כמו שצריך להיות, בעזרת השם נזכה לסייעתא דשמיא, וכמו שאמרו הבא ליטהר מסייעים אותו!

פרשת זכור

נערך מתוך שיחות מו"ר שליט"א

יש דבר ששייך לפרשת זכור, שכתוב ששאל הפסיד את המלוכה מפני שלא קיים בשלמות את המצוה שנצטווה למחות את עמלק, ואף על פי שלא עשה איסור בידיים, ורק מחמת החמלה לא קיים את המצוה בשלמות, הפסיד בשביל זה את המלוכה.

ואמרו חז"ל (יומא כב, ב) שאול באחת ועלתה לו דוד בשתיים ולא עלתה לו, שדוד המלך לא הפסיד את המלוכה גם לאחר שנכשל בשני חטאים, ואילו שאול הפסיד את המלוכה עבור חטא אחד, וצריכים להבין מה באמת ההבדל ששאל שעשה חטא אחד בשב ואל תעשה הפסיד את המלוכה, ודוד שעשה שני חטאים בקום ועשה נשאר עם מלכות בית דוד בשלמות לדורי דורות, הלא דבר הוא.

ומצינו בקדמונים (ספר העיקרים מאמר רביעי פכ"ו) טעם לזה, כי שאול המלך לא חטא במצוות פרטיות, אלא בדברים שמחויב בהם מצד תפקיד המלוכה, כי מחיית עמלק שייכת רק בזמן שיש מלך, ונצטווה בזה שאול מפני שכך היא חובת המלוכה, ומאחר שלא קיים כראוי את חובת המלוכה הפסיד בזה את זכותו למלכות, כי מן השמים נותנים מלכות למי שיקיים את חיובי המלכות, ומי שאינו מקיים בשלמות את חיובי המלכות אין לו זכות למלכות, מה שאין כן החטאים שנכשל בהם דוד המלך, לא היו חטאים השייכים לחובת המלוכה, אלא חטאים פרטיים ששייכים לכל אדם מישאל, לכן לא הפסיד את מלכותו עבורם.

וכל אחד ואחד מאיתנו צריך להתעורר מזה, כי אדם שזוכה לקבל כוחות וכישרונות מן השמים, הרי זה בשביל שיוכל להתעלות על ידם בתורה ובמצוות ובמעשים טובים, ואם אינו מנצל כראוי את הכוחות והאפשרויות שיש לו, שוב אין לו זכות לזה, ונוטלים ממנו מן השמים את הכוחות, וכמו שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (א, י) כי מדרכי החרטה שיאמר החוטא לעצמו: "הנה הבורא נפח באפי נשמת חיים חכמת לב וטובת שכל להכירו וליראה מלפניו ולמשול בגוף וכל תולדותיו וכו', ואחרי אשר בעבור זאת נבראתי ויהי בי הפך מזה למה לי חיים", מפני שאם אדם אינו מקיים את חובתו בחיים - לא מגיע לו חיים.

ויש בזה התעוררות לכל אחד ואחד, שככל שיש לאדם יותר כוחות ואפשרויות לעסוק בתורה ובמצוות, גם התביעה ממנו גדולה יותר, שינצל את כוחותיו בשלמות, ומי שאינו מקיים כראוי את חיוביו, מפסיד בזה את הזכויות לקבל כוחות. זהו הטעם המפורש בדברי הקדמונים שלכן הפסיד שאול את המלוכה, שחטא בדבר שהיה מחויב בו מצד חובת המלוכה, ומפני שלא קיים את חובת המלוכה בשלמות - הפסיד את המלוכה.

ומסתבר שיש טעם נוסף בחומר חטאו של שאול, כי מחיית עמלק היא מצוה מיוחדת מצד קידוש השם, וכמו שפירש"י על הפסוק (שמות יז, טז) "כי יד על כס יה" - נשבע הקב"ה שאין שמו שלם ואין כיסאו שלם עד שיימחה שמו של עמלק כולו, ע"כ.

והיינו מפני שעמלק עשה חילול השם וצינן את היראה כמו שכתוב (דברים כה, יח) "אשר קרד בדרך", ופירש"י, "לשון קור וחוס, ציננך והפשיך מרתחתך, שהיו העובדי כוכבים יראים להילחם בכס, ובא זה והתחיל והראה מקום לאחרים, משל לאמבטי רותחת שאין כל בריה יכולה לירד בתוכה, בא בן בליעל אחד קפץ וירד לתוכה, אף על פי שנכווה הקרה אותה בפני אחרים", וכיון שעמלק חילל שם שמים, הרי במחייתו מתקדש שם שמים, ורק על ידי מחיית עמלק בשלמות יתמלא כבוד שמים ויהיה בשלמות.

ונמצא כי כאשר חסר בשלמות מחיית עמלק חסר קידוש השם, ואם המציאות היא שחסר קידוש השם, ונמנעים מלעשות קידוש השם בשלמות, זה עצמו חילול השם, כי חילול השם אינו רק בידיים, אלא גם בשב ואל תעשה.

וכמו שמצינו בגמרא (יומא פו, א) "היכי דמי חילול השם? אמר רב כגון אנא אי שקילנא בישראל מטבחה ולא יהיבנא דמי לאלתר, רבי יוחנן אמר כגון אנא דמסגינא ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין", והיינו כי חילול השם נמדד אצל כל אדם לפי מדרגתו, ורבי יוחנן לפי מדרגתו היה אסור שיסיח דעת מן התורה, ולכן אם היה הולך ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין, זהו חילול השם בשב ואל תעשה.

וכן גם רב לפי מדרגתו היה צריך להתנהג בענייני בין אדם לחברו בשלמות יותר מאשר אחרים, ואם היה קונה ולא משלם לאלתר, זה החילול השם שעליו נאמר (ביומא שם) שאין לו כוח בתשובה לתלות ולא ביום הכיפורים לכפר ולא בייסורים למרק אלא כולם תולים ומיתה ממרקת, וכבר כתב רבינו יונה בשערי תשובה (א, מז; ד, טז) שהעצה לתיקון חילול השם היא זה לעומת זה - להרבות קידוש השם, שבזה עם התשובה יכופר לו עוון חילול השם.

ונתבאר עוד כי חילול השם אינו דווקא בדברים שבין אדם למקום, אלא גם בעניינים שבין אדם לחברו כמו שאמר רב "כגון אנא אי שקילנא בישראל מטבחה ולא יהיבנא דמי לאלתר", כי אדם חשוב שצריך להיות בשלמות מפני שהוא בעל תורה, צריך גם להיות מושלם בדברים שבין אדם לחברו, ואם הוא חסר בשלמות בעניינים הללו - אצלו זהו חילול השם.

זה מחייב מאד אותנו בני התורה, כי ההסתכלות על בני תורה היא אחרת, שהם בעלי מעלה ויש להם שלמות, וההנהגה בדברים שבין אדם לחברו אצל בני תורה, צריכה להיות יותר בשלמות, וכל פגם הקטן ביותר בעניינים אלו, זה כבר חילול השם חמור מאד.

ויש להוסיף עוד טעם בזה, מפני שכתוב שם ששמואל אמר לשאול (ש"א טו, כג) "יען מאסת את דבר השם וימאסך ממלך", והיינו שהיה דבר השם אל שאול והוא מאס את דבר השם ולא התחשב בזה, כי היה ציווי מיוחד מאת הקב"ה אליו (שם ג) "ולא תחמול עליו", והוא עבר על זה ככתוב (שם ט) "ויחמול שאול והעם", ואף שהחמלה היא מידה טובה מאד, הרי בזמן שיש ציווי השם שלא לחמול צריכים לנהוג כפי החיוב ולא לחמול, וזוהי סיבה נוספת לחומר חטאו של שאול.

והדברים שייכים לכל אחד ואחד מאיתנו, אדם שיודע את חובתו ומזלזל בה זה נקרא שהוא מואס את דבר השם, וכל אחד יכול לקדש שם שמים בהנהגתו אפילו בשב ואל תעשה, וכמו שהיו ציוויים אל שאול המלך גם אנחנו יש לנו ציוויים.

וכתוב בחובת הלבבות (שער התשובה פ"ו) כי בכל הדורות ובכל הארצות תמיד יש מי שקורא לדבר השם, וכל מי שהוא אדם ישר יש לו ממי לקבל הדרכה בענייני התורה והמצוות ובכל ענייני השלמות, אין דור ואין מקום שלא יהיה בו מי שקורא לדבר השם, וברוך השם גם היום יש לנו את גדולי ישראל הקוראים לדבר השם, וחייבים אנו להישמע לדבריהם, ועל ידי זה יתרבה כבוד שמים בעולם.

לאוקמא שכינתא מעפרה ולתשובה שלמה
מרצון ואהבה לכל בני משפחותינו ולכל ישראל
ולרפואת רבי יוסף שלום בן חיה מושא שליט"א